

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 26/2021-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. januára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Ľuboša Szigetiho predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Petrom Koscelanským, Fraňa Mojtu 24, Nitra, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre sp. zn. 5 Co 198/2017 z 19. marca 2018 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 137/2019 z 29. apríla 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. júla 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ v prvom rade“), [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľka v druhom rade“), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ v treťom rade“, spolu aj „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. Petrom Koscelanským, Fraňa Mojtu 24, Nitra, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 198/2017 z 19. marca 2018 (ďalej len „namietaný rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 137/2019 z 29. apríla 2020 (ďalej len „namietané uznesenie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Topoľčany (ďalej len „okresný súd“) z 12. februára 2014 bolo v plnom rozsahu vyhovené návrhu viacerých žalobcov, keď okresný súd určil, že do vlastníckeho práva žalobcov patria v rozsudku označené nehnuteľnosti, v spoluvlastníckych podieloch špecifikovaných vo výroku uvedeného rozhodnutia. Označeným rozsudkom bolo určené (okrem iných žalobcov) aj vlastnícke právo žalobkyne na ôsmom mieste, po ktorej sú právnymi nástupcami sťažovateľ v prvom rade a sťažovateľka v druhom rade, a tiež vlastnícke právo žalobcu na desiatom mieste, po ktorom je právnym nástupcom sťažovateľ v treťom rade. O podanom odvolaní žalovaných rozhodol krajský súd rozsudkom z 15. apríla 2015, ktorým prvostupňové rozhodnutie okresného súdu vo výrokoch týkajúcich sa vlastníckeho práva žalobcov sčasti potvrdil a sčasti zmenil tak, že návrh a aj vzájomný návrh ostatných

žalovaných zamietol. Uvedené rozhodnutie krajského súdu bolo napadnuté dovolaním žalobcov, ako aj žalovaných. Najvyšší súd uznesením z 25. apríla 2017 dovolaniu žalobcov vyhovel, napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Okrem iných dôvodov najvyšší súd vo svojom rozhodnutí krajskému súdu vytkol vadu podľa § 237 ods. 1 písm. b) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, kde konkretizoval, že pred krajským súdom vystupovali ako účastníci konania subjekty, ktoré nemali spôsobilosť byť účastníkmi konania, a to žalovaná v ôsmom rade (právna predchodkyňa sťažovateľa v prvom rade a sťažovateľky v druhom rade) a žalovaný v desiatom rade (právny predchodca sťažovateľa v treťom rade), keďže obaja títo žalovaní zomreli v čase medzi vyhlásením prvostupňového rozsudku okresného súdu a druhostupňového rozsudku krajského súdu. Po vrátení veci na ďalšie konanie oznámil právny zástupca sťažovateľov krajskému súdu, že v zmysle pripojeného osvedčenia o dedičstve sú dedičmi zomrelej žalobkyne v ôsmom rade sťažovateľ v prvom rade a sťažovateľka v druhom rade a dedičom zomrelého žalobcu v desiatom rade sťažovateľ v treťom rade (ako aj ďalší dedičia, ktorí už vystupujú v konaní ako účastníci konania na strane žalobcov). Krajský súd na základe uvedeného oznámenia uznesením z 28. septembra 2017 rozhodol, že odvolací súd v súlade s § 63 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) pokračuje v konaní s uvedenými právnymi nástupcami žalobkyne v ôsmom rade a právnym nástupcom žalobcu v desiatom rade. Následne krajský súd namietaným rozsudkom rozhodol tak, že prvostupňový rozsudok v prospech všetkých žalobcov s výnimkou sťažovateľov potvrdil a v časti určenia vlastníckeho práva v prospech sťažovateľov napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu sťažovateľov zamietol. Dovolanie sťažovateľov podané proti namietanému rozsudku krajského súdu bolo namietaným uznesením najvyššieho súdu odmietnuté.

3. V ústavnej sťažnosti sťažovatelia poukazujú na argumentáciu odôvodnenia namietaného rozsudku, v ktorom krajský súd dôvodil, že právny zástupca žalobcov po procesnej stránke nezareagoval na úmrtie pôvodných žalobcov na ôsmom a desiatom mieste v tom smere, že spoluvlastnícke podiely určené v prospech týchto zomrelých žalobcov v rámci výroku napadnutého rozsudku nežiadal zahrnúť do dedičstva po týchto poručiteľoch, t. j. žalobný petit v požadovanom smere nezmenil, pričom súd nemôže

nahradiť činnosť notára a tieto spoluvlastnícke podiely, ktoré získali zomrelí žalobcovia v ôsmom a desiatom rade na základe zatiaľ neprávoplatného rozsudku, rozdeliť medzi právnych nástupcov týchto dvoch poručiteľov, keď toto bude možné zrealizovať až v rámci konania o novoobjavenom majetku týchto poručiteľov, keďže základné dedičské konanie už bolo v oboch prípadoch právoplatne skončené. Sťažovatelia sú toho názoru, že krajský súd uskutočnil nezákonný výklad § 371 CSP v nadväznosti na § 139 a § 140 CSP. Podľa názoru sťažovateľov mal krajský súd so sťažovateľmi konať ako s osobami, ktoré vstúpili do všetkých práv a povinností ich právnych predchodcov, ich podiely sa nemali určovať do dedičstva, ale sťažovatelia mali byť považovaní za osoby, ktoré vstúpili do oprávnenej držby a v prospech ktorých mala byť započítaná celá doba, po ktorú mali dotknuté nehnuteľnosti ich právni predchodcovia v oprávnenej držbe. Podľa sťažovateľov mal krajský súd určiť aj ich vlastnícke právo, keďže splnili všetky predpoklady na vydržanie, pričom stačilo uskutočniť jednoduchý matematický prepočet výšky spoluvlastníckych podielov.

4. Sťažovatelia ďalej argumentujú, že dovolanie, ktoré uplatnili proti namietanému rozsudku, odôvodnili dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, kde poukázali na to, že odvolací súd rozhodol v ich neprospech z toho dôvodu, že v konaní pred odvolacím súdom nezmenili žalobný petit, a to napriek jednoznačnému zneniu § 371 CSP, z ktorého vyplýva, že v odvolacom konaní nemožno žalobu meniť. Sťažovatelia uvádzajú, že najvyššiemu súdu predložili jasnú právnu otázku, a to či existuje nejaká zákonná výnimka, na základe ktorej napriek zneniu § 371 CSP je možné v odvolacom konaní žalobu meniť. Najvyšší súd v odôvodnení namietaného uznesenia konštatoval, že mu nie je zrejmé, akú právnu otázku chcú sťažovatelia riešiť, keď sami tvrdia, že ustanovenie § 371 CSP je jednoznačné a dovolací súd nemá k tomu čo dodať, keď je rovnakého názoru. Podľa vyjadrenia sťažovateľov dovolací súd, ktorý v namietanom uznesení konštatoval, že sťažovatelia neformulovali právnu otázku zásadného významu, ktorá by mala byť predmetom dovolacieho prieskumu, založil svoje rozhodnutie na formalistickom a arbitrárnom posúdení veci.

5. Sťažovatelia, vychádzajúc z prezentovaných argumentov, formulujú stanovisko, že namietaný rozsudok krajského súdu je v absolútnom rozpore s platným právom, absentujú v ňom akékoľvek prvky výkladu práva v zmysle zdravého rozumu, spravodlivosti a dobrých mravov. Podľa mienky sťažovateľov im najvyšší súd súdnu ochranu garantovanú čl. 46 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru neposkytol.

6. Na základe všetkých uvedených skutočností sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd v ich veci rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie ich základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a ich práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru namietaným rozsudkom krajského súdu a namietaným uznesením najvyššieho súdu, označené rozhodnutia zrušil a vrátil vec sťažovateľov krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie a priznal tiež sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Východiskové ústavnoprávne normy

7. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním, o postavení jeho sudcov a ich bezúhonnosť ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

10. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania: a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) podľa § 42 ods. 2 písm. f), g), q), r), t) alebo písm. v), ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom a jeho závery

11. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú porušenie svojich označených práv zaručených ústavou a dohovorom namietaným rozsudkom krajského súdu, ktorý zamietol ich žalobu na určenie vlastníckeho práva a namietaným uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo odmietnuté ich dovolanie. Argumentačným ťažiskom ústavnej sťažnosti sťažovateľov je tvrdenie o ústavnej neudržateľnosti a arbitrárnosti namietaného rozsudku krajského súdu, ktorý podľa mienky sťažovateľov uplatnil v ich veci absolútne nesprávny, a teda nezákonný a neústavný výklad príslušného ustanovenia Civilného sporového poriadku. Namietanému uzneseniu najvyššieho súdu sťažovatelia vytýkajú, že neuskutočnil nápravu uvedeného stavu, a teda neposkytol ochranu ich namietaným právam.

12. V zmysle judikatúry ústavného súdu za zjavne neopodstatnenú sťažnosť možno považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mal preskúmať po jej prijatí na ďalšie konanie (II. ÚS 70/00, IV. ÚS 66/02, I. ÚS 56/03).

13. Ústavná ochrana základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy je rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity vyplývajúcim z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sú všeobecné súdy primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyvozené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015).

14. Ústavný súd sa tak v duchu uvedeného pri posúdení namietaného rozsudku krajského súdu obmedzil na posúdenie otázky, či má krajským súdom zvolená interpretácia aplikovaných právnych noriem ústavnoprávne akceptovateľný charakter a v prípade namietaného uznesenia najvyššieho súdu či najvyšší súd na argumentáciu sťažovateľov, ktorú predostreli v podanom dovolaní, reagoval náležitou odpoveďou.

15. Krajský súd v zmeňujúcej časti namietaného rozsudku svoj právny záver o zamietnutí žaloby sťažovateľov oprel o argumentáciu, v ktorej poukázal na to, že sťažovatelia, resp. ich právny zástupca mal vzhľadom na úmrtie pôvodných žalobcov – právnych predchodcov sťažovateľov, korigovať žalobný petit na primerané určenie, a to žiadať, aby boli spoluvlastnícke podiely určené v prospech týchto zomrelých žalobcov prvostupňovým rozsudkom zahrnuté do dedičstva po týchto poručiteľoch. Sťažovatelia sa domnievajú, že toto zdôvodnenie právneho záveru namietaného rozsudku odporuje § 371 CSP, v zmysle ktorého nemožno v odvolacom konaní žalobu meniť.

16. K tomuto názoru uvádza ústavný súd nasledujúce:

16.1 Zmenou žaloby je v zmysle § 139 a 140 CSP rozšírenie uplatneného práva, zmena uplatneného práva a podstatná zmena alebo doplnenie v žalobe tvrdených

rozhodujúcich skutočností. Ustanovenie § 371 CSP nepripúšťa zmenu žaloby v odvolacom konaní. Zmysel tohto ustanovenia je potrebné vidieť v účele a programe odvolacieho konania, ktorým je preskúmanie procesného postupu súdu prvej inštancie a najdôležitejšieho procesného úkonu súdu, t. j. napadnutého rozhodnutia. Postup súdu prvej inštancie a jeho následné rozhodnutie sa odvíjalo od znenia žaloby a v tomto smere by pripustenie zmeny žaloby v odvolacom konaní zaiste predstavovalo negáciu opravného konania (pozri aj Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C.H. Beck, 2016. s. 1252.). Neprípustnosť zmeny žaloby v odvolacom konaní, normovaná v § 371 CSP, logicky smeruje k situáciám, keď bola žaloba zamietnutá a žalobca zmenou žaloby reaguje na svoj procesný neúspech.

16.2 V posudzovanom prípade však otázka prípadnej zmeny žaloby vyplynula z procesného nástupníctva sťažovateľov v aktívnom určovacom spore ich právnych predchodcov. Petit, ktorý vyhovoval právnym predchodcom sťažovateľov (vlastníci nehnuteľností, domáhajúci sa deklarovania svojho vlastníckeho práva) a „s ktorým“ boli na okresnom súde úspešní, sa po vstupe sťažovateľov do konania stal neudržateľným, keďže, ako vyplýva z judikatúry najvyššieho súdu (pozri napr. uznesenie sp. zn. 5 Cdo 106/2008 z 10. februára 2009), dedič sa nemôže domáhať určovacou žalobou priameho určenia svojho vlastníckeho práva k majetku poručiteľa, ale „len“ určenia toho, že tento majetok patril ku dňu smrti poručiteľa poručiteľovi, prípadne určenia, že majetok patrí do dedičstva po poručiteľovi. Až po takomto určení môže byť majetok prejednaný v (dodatočnom) dedičskom konaní. Inak povedané, v konaní o určovacej žalobe sa možno domáhať určenia vlastníckeho práva získaného na základe rôznych nadobúdacích titulov, avšak deklarovanie nadobudnutia vlastníckeho práva dedením je predmetom dedičského konania.

16.3. Ako *obiter dictum* ústavný súd dodáva, že zmena petitu, ktorú mali sťažovatelia po svojom vstupe do konania uskutočniť, by nepredstavovala zmenu žaloby tak, ako ju vypočítavajú § 139 a § 140 CSP (a ako ju v odvolacom konaní nepripúšťa § 371 CSP). V tomto prípade by žalobcovia nežiadali viac, nešlo by o uplatnenie iného práva ani o podstatnú zmenu alebo doplnenie dovtedy tvrdených rozhodujúcich skutočností – aj

zmenený petit by bol petitom na určenie vlastníckeho práva pôvodného žalobcu, avšak ku dňu jeho smrti.

17. Sťažovateľmi formulovanú námietku porušenia označených práv zaručených ústavou a dohovorom namietaným rozsudkom krajského súdu tak ústavný súd hodnotí ako zjavne neopodstatnenú.

18. Pokiaľ ide o odôvodnenie záveru namietaného uznesenia najvyššieho súdu, v ktorom tento konštatuje absenciu vymedzenia právnej otázky zásadného významu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP v dovolaní sťažovateľov, ústavný súd sa v plnom rozsahu s takýmto konštatovaním najvyššieho súdu stotožňuje, keďže je rovnakého názoru, že pod právomoc najvyššieho súdu v zmysle citovaného ustanovenia Civilného sporového poriadku nemožno v žiadnom prípade podradiť poskytovanie triviálneho, primárneho výkladu právnej úpravy. Sťažovateľmi formulovanú námietku porušenia označených práv zaručených ústavou a dohovorom namietaným uznesením najvyššieho súdu tak ústavný súd kvalifikuje rovnako ako v predchádzajúcom prípade ako zjavne neopodstatnenú.

19. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľov ako zjavne neopodstatnenú a ako takú ju podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde v celom rozsahu odmietol.

20. S ohľadom na všetky uvedené závery bolo o ústavnej sťažnosti sťažovateľov potrebné rozhodnúť tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2021

Peter Molnár
predseda senátu